

KIS-806 – Gl. pignon (p. 188), chaos (p. 190), retard intellectuel (p. 191), neurosciences (p. 192), socioculturel (p. 194), analyse (p. 195), réception & production du langage (p. 195)

PIGNON

(RLN ha GE – 28 10 – 08 11 03)

[RLN – 28 10 03] Kregiñ a ran da vezañ skuizh o stadañ e c'hell Br. *tal* ha *talbenn* bezañ kevatalioù ken da Gl. *façade*, ken da Gl. *pignon*. N'eus ket a c'herioù resis e brezhoneg evit seurt kraf a-ziwar ar pemdez. Da dreiñ Gl. *façade* ha *pignon* ez eus a-getep Sz. *façade*, *front*, *frontage* ha *gable*, Al. *Vorderseite*, *Front*, *Stirn* ha *Giebel*, *Spitzgiebel*, da lavarout eo termenoù hep an disterañ forc'hellegezh. Poent bras e vefe skarat an afer ur wech da vat e brezhoneg ivez.

[GE – 08 11 03] E gwir, diouzh va zu on bet sac'het a-hed ar wech dirak an termen-se. Dre furchal er geriadurioù, da gentañ e 'm eus bet tro da zifaziañ ar ster a roen da Gl. *pignon*. E 'm gweredre c'henidik e kleven ar ger arveret bepred gant ar c'hemeradur "kostez an ti", endra gaver en holl c'heriadurioù an despizadur "lodenn dric'hornek eus laez ur voger o tougen penn un nein", ha pa 'z afe ar voger d'ober kostez pe diaraog an ti.

Kavout a reer Br. *pignon* ken abred hag ar Grennamzer : C. "PIGNON, g. idem, l. pinaculum" (heñvel dra e kembraeg : GPC : "PINIWN [...] Talcen (adeilad) [...] *gable-end*"). Adkavout a reer an amprest gallek e GREg. : "PIGNON [...] *pignonfl n*". Gant AR GONIDEG e weler o nodiñ un eil termen : GON.FB. : "PIGNON, s.m. Mur d'une maison qui est terminé en pointe et qui porte l'extrémité de la couverture. *Talbenn* ou *stalbenn*, m. *Piñoun*, m. Il y a une porte aux deux pignons de la maison, *é daou dalbenn ann ti, é daou biñoun ann ti éz eûz eunn ôr*" [skouer a ro da soñjal ez arvered ivez e lec'h all

Gl. *pignon* gant ar ster a anavezen]. GON.II : “TALBENN, s. m. Frontispice, face principale d’un grand bâtiment. — Façade. H.V. Fronton. De plus, le pignon d’une maison.” “STALBENN, s. m. Pignon, mur d’une maison qui est terminé en pointe et qui porte l’extrémité de la couverture. Pl. *stalbennou*. Je ne connais ce mot que par le Dict. de Le Pelletier, et je le crois le même que *talbenn*. Voyez PIÑOUN.” Evel ma c’hoarvez atav, o deus an aozerion adembannet pezh a gavent e geriadurioù o diaraogerion. VALLÉE, e *Vocabulaire Français-Breton de Le Gonidec. Nouvelle édition mise à jour et considérablement augmentée*, 1919, a ro : “FAÇADE, tal, m., talben, m. ; [...] côté, façade, tu, m. tal, m.” “PIGNON, talben-ti, talben, m.” Roparz HEMON, ken e NDBF., ken e DFBH., a ro ivez an daou ster da Br. *talbenn*. E GIBR. avat, ne ro ket da Br. *talbenn* ar c’hevatal Gl. *pignon*.

A dra sur, evel ma lavar RLN, ne c’haller ket derc’hel ar mesk testet gant LE PELLETIER hag AR GONIDEG. Ne laz ket gouzout ha c’hoariet he deus war ar brezhoneg levezon Kb. *talcen* er c’hemeradur a ra anezhañ ur c’henster da Kb. *pinivm*. Gwell mont d’an traoù o unan.

Da ’m meno, ne c’haller ket lemel digant Br. *tal* ar c’hemeradur "diaraog an ti" ; ne c’haller ket dianaout al leterc’had a zo en orin anezhañ, na kennebeut ar ster en deus *tal* e *dor dal*. Aters o chom e pign : ha dalc’het e vo *talbenn* evel damgenster da *tal* ? Mar bez dalc’het, ha ne c’hallfe ket talvout kement ha "diaraog un adeilad (bras)" ?

Evit a sell Gl. *pignon* er ster strizh, eleze, al lodenn uhelañ tric’hornek eus ar voger o tougen penn un nein, e welan daou ziskoulm : pe derc’hel Br. *pignon*, pe dibab un termen a orin brezhonek. En degouezh-mañ diwezhañ e soñjfen e *kern* b., o tremen dre leterc’hañ eus e gemeradur henvrezhonek ha kembraek "kostez ar penn" d’ar c’hemeradur "parzh uhelañ tric’hornek ur voger...", hag a) pe tremen gant *kern* hep mui, pe b) diforc’hekaat *kern* diwarbouez ul lostger dibarekaat, *kernell* da skouer (dezneuziadur hBr. *cirnam*, Br. *kernañ* hervez GP pe *kernañv*, zo marteze gwell e gadav evit arverioù arbennikoc’h).

Evit Gl. *pignon* er c’hemeradur, lec’hel moarvat, "moger gostez an ti", e soñjfen en amprest kembraek graet gant YBAN evit ar Jedoniezh : Br. *stlez*.

E se e ve d’un ti un *tal*, daou *stlez*. Chom a rafe da envel ar voger adreñv. Lenn a ran e GREg. : “DERRIÈRE [...] *Le derrière d’une maison*, ar

penn a-drè eus a un ty, an dreff vès a un ty” ; degemer Br. *adreñv* pe *dreñv* hepken ? — hervez DGVB 318 (v° TREBOU) “le corn. *adra* « dehors », le bret. *adre(ñv)* « derrière », sont différents [du bret. *trev*], ou, venant de *treb*, ont subi l’influence d’autres mots”. Arguzennoù a-du gant *adreñv*, ouzhpenn e arver boas, ar vezañs eus Kn. *adra*, h.a. ; a-du gant *dreñv* an arverioù paot er rannyezhoù : “Pet. Trég. *dréñvoc’h* plus en arrière ; *lak ’nañ dréñvañ ma elli*, mets-le tout à fait au fond ; *dréñvet mat*, qui a bonne mine, bonne tournure par derrière ; [...] Van. *ardran* ; *ar honn tran* derrière nous, *ar é zran* derrière lui l’A, etc.”, GMB 19 (v° ADREFF). Notomp n’en deus ket GIBR. dalc’het *dreñv* evitañ da reiñ *a-dreñv*, *ar-dreñv*, *war-dreñv* na dre se pledet gant ar gudenn : reizhskripañ *dreñv* pe *treñv* ? Diouzh e du, GBAHE. a ro ur furm *treñv* ouzh he c’hantañ en arverioù benveg araogennel hag adverbel : “*E treñv ub.* : war e lerc’h. [...] *Eus, rak treñv ub.* : war e lerc’h.” Ober gant *tal*, *stlezh*, *treñv an ti* ? A-du gant dibab *treñv* eo ar forc’hellegezh a ve o lavarout *adreñv an ti* komprenet kenkoulz all evel *a-dreñv an ti*.

(YVT ha GE – 05-15 11 03)

CHAOS¹

[YVT – 05 11 03] Ur ster a ’r Gl. *chaos* e voen prederiet gantañ tri miz zo : “CHAOS [...] (1796) Entassement naturel et désordonné de blocs, de rochers” (Le nouveau Petit Robert). Ne ’m eus kavet mann du-mañ.

[GE – 11 11 03] Gl. *chaos* a vez arveret ivez, evel ma verkez, da aroueziñ ur c’halzadur naturel reier, h. a. evel ar re a anavezomp en Uhelgoad. GON.FB. a ro *kemmeskadur*, *reustladur*, VALL. *roestl*, *luz*, *luziadur* ; *reustladur* (merkomp e tegemer GIBR. an div furm *rouestl*- ha *reustl*- hep lakaat kemm ster etrezo). Hag, e gwir, e ’m eus gwelet c’hoazh e testennoù an 20t kantved *rouestl* ha *reustl* arveret ent leterc’hadek a-gevatal da Gl. *chaos*. Koulskoude, e soñjfen e Br. *touesk* nad eo degouezhet er yezh lennegel nemet kenstrollet e-barzh an araogenn *e-touesk*, dibaot kenan el lizheradur, roet evel kenster da *e-touez*.

¹ Sl. Gr. *cavo* " , KIS-797, La-16, pp. 80-83.

J. LOTH, en e “Notes étymologiques et lexicographiques” a-zivout an termenou-mañ hag o damgeveleboù kembraek hag iwerzhonek (goude ezrevellañ un 22 bennak anezho, en o zouez *tamoezenn*, *tozella*, *tes*, *tesk*, *tolhien*, *tohien* evit ar brezhoneg) a skriv : “Il n’y a guère, tant au point de vue purement celtique qu’au point de vue indo-européen, d’écheveau linguistique plus embrouillé que celui dont je viens d’énumérer les fils.²” Setu a lenner pp. 159-160 : “[Kb.] *twysg* a le sens général d’amas, d’agglomérat [...]. Le vannetais a une forme identique à *twysg* : *touesk* (Grég. De Rostr.) qui a le même sens [ha *tesk* e rannyezhoù all, eleze : amas d’épis, accumulation de grains] [...]. De même, dans d’autres dialectes, *touezenn* a le sens de *mélange*, masse d’objets mélangés ; agglomérat d’objets divers. [...] *Twysg*, *touez* indiquent une masse compacte, composée d’éléments solides.” E klozadur e studienn, pp. 160-161, e skriv LOTH : “En résumé, si on analyse les différents sens qui se sont présentés, on peut les ramener à trois chefs, à trois idées : celle de *pointe* (*twys*, *días*, vannetais *toezen*, tige d’épi) ; celle de *raideur* (*tolhien*) ; celle d’*épaisseur*, *agglomérat* (*twysg*, *touesk*, *touez* ; *tes*, *tesc*).”

Moarvat ne ve ket bras al lamm ster diwar durc’hadurioù ster Br. *toueskad* betek ster Gl. *chaos* en arver a venegez (benel e ve ar ger evel Kb. *twysg*). Lavarout a rafed : *toueskad* (*rec’hell*) *An Uhelgoad* ? Na virfe ket a ober gant *reustl* ha *rouestl* a-gevatal da Gl. *chaos* e degouezhioù all, dre leterc’hañ kentoc’h. Da notañ ez eus bet tennet, ken abred hag an 19^t kantved, deveradoù diwar Br. *touez* hervez an durc’hadur ster "meskañ" kentoc’h eget hervez an durc’hadur "kalzañ".

RETARD INTELLECTUEL

[GE – 12 11 03] – En destenn a droez³ e ra an aozer anv eus Gl. *retard mental*. Ne gav ket din e tere ober amañ gant Br. *goulerc’h*. Arveret e vez *goulerc’h* er Gevredadouriezh, er Bredelfennerezh, h.a. da verkañ an dale en un argerzh⁴. Evit un dale e diorreadur ar bred e reer kentoc’h gant *dilerc’hegezh*. A du ’rall, ken e galleg, ken e saozneg ez eus mesk e hanc’heriegoù an domani-mañ : gant ar geriadurioù e vez roet da heñvelster

² RC 46, notenn 480, pp. 157-161, er p. 157 emañ an arroud meneget.

³ Abdelhamid KHOMSI, “Les troubles cognitifs de la scolarité ou la galaxie Dys”, in *Manuel de Psychologie pour l’enseignement*, Hachette Éducation, 1995 — sl. La-15, KIS-786, pp. 366-371 & KIS-787, pp. 376-382 ; La-16, KIS-803, pp. 165-168.

⁴ Sl. GEAK.DÉCALAGE en retard & RETARD ; GBLF. ¶ 1143 ; *Emsav*, Preder *passim*.

Gl. *retard intellectuel, arriération psychique, retard psychique* ha Sz. *mental retardation, mental backwardness, psychic retardation* ; hogen, e galleg, ac'hoel er meteier ma voen stummet, ne veze arveret ar ger *arriération* ken nemet e daou dermen : *arriération profonde* (bet graet *idiotie* anezhi betek ~1950, tra ma hañval ar saoznegerion ober gant *idiocy, amentia* bepred) da envel an dilerc'hegezh vrasañ (oad bred < 3 bloaz) hag *arriération affective*, furm a zilerc'hegezh vred ma vez reol an arc'hwelioù kefredel hag amziorreet an arc'hwelioù kantaazel. E brezhoneg, e kinnigfen hanc'herioù eeun hag unsteriek : *dilerc'hegezh vred* evel termen genadel, dezhi daou spesad : an *dilerc'hegezh kefredel* ma vez amziorreet an arc'hwelioù kefredel, an *dilerc'hegezh kantaazel* ma vez amziorreet an arc'hwelioù kantaazel — d'ar vredourion da verkañ derezioù e pep hini e rezh adanvioù : *skañv, etre, don* pe e rezh dregantadoù evel ma reont evit ar *rannad meiz, RM* (Gl. *quotient intellectuel, QI*). E testenn KHOMSI, e ranker kompren *retard intellectuel* dindan ar bomm *retard mental* — e gwir, an aozerion glasel a intent *mental = intellectuel + affectif* ; evit re all, dindan levezon ar saozneg, ez eo *mental = intellectuel* tra ma 'z eo *psychique = intellectuel + affectif* !

NEUROSCIENCES

“*La métaphore biologique*”

“Les théories qui identifient le fonctionnement cognitif à celui du cerveau relèvent de cette métaphore en décrivant un *homme neuronal*, selon l'expression de Changeux. Ces théories neuropsychologiques cherchent à identifier des causes neurologiques pour tout dysfonctionnement cognitif, ou à les postuler quand elles ne sont pas localisables, en supposant que les énormes progrès techniques que l'on constate actuellement permettront de construire une véritable neuroscience.⁵”

[GE – 15 11 03] Kent mont da zivoud ar rann notenn, ne vo ket dreist-ezhomm spisaat ar ster o deus termenoù 'zo er c'hevarad-mañ eus pennad KHOMSI.

Métaphore. Hervez KHOMSI (ha STERNBERG), o deus arbennigourion ar veizegezh ur meno personel war divoud o arbennigiezh, ur mennoz emdarzh,

⁵ Hervez R. J. STERNBERG, *Metaphors of mind : conceptions of the nature of intelligence*, Cambridge University Press, 1990, in KHOMSI, *ibid.*

krai, eus ar pezh ez eo ar veizegezh, met e-lec'h ren un devezout dassellek, skiantel, evit danzen an kez meno hag an kez mennoz betek live an damkanañ, e tiflipont dre hent aes al leterc'hañ, kuites da reiñ neuz un damkanerezh d'o leterc'hadou.

Biologique. Ar galleg zo dibourvez a-walc'h evit deverañ adanvioù diouzh an erdal e domani ar skiantoù. Alies e rank treiñ ouzh anv an diskiblezh o plediñ gant un danvez evit kaout an adanv o tennañ d'an danvez e unan : *neurologique* a denn war un dro d'an Nervoniezh (imbourc'h skiantel war an nervennoù), d'an Nervouriezh (rann a'r Vezekniezh) ha d'an nervennoù, *biologique* a zave war un dro d'ar Vevoniezh ha d'ar beved. En eneb, ar brezhoneg a lak kemm etre *nervoniel*, *nervourel* ha *nervel*, etre *bevoniel* ha *bevedel*. Amañ e tere *leterc'had bevedel*.

Identifïer. Aozer ar pennad a ra gant *identifïer* diouzh kemeradurioù laosk alies ken e rank al lenner treiñ ar frazennoù en ur yezh resisoc'h⁶. Evel ma oa ur "brezhoneg beleg" ez eus ur "galleg psi" !

Er frazenn gentañ, e talvez *identifïer* kement ha "hevelebiñ" : evit damkanerion 'zo, ez eo an un tra arc'hwelerezh an anaout hag arc'hwelerezh an empenn : un deiz a zeu e vo a-walc'h imbourc'hiñ empenn un den evit ober reiz war ar pezh a anvomp hiziv e vred (anaout, devezout, kantaezañ, h.a.). An distro eo dindan armoù ar skiant arnevez eus an eorizh unelour bet dezgeriet gant LEIBNIZ evel pennaenn ar poell spirus⁷.

Ouzh eil reveziadenn *identifïer* : "*identifïer des causes neurologiques pour tout dysfonctionnement cognitif*" e ve kenkoulz all erlec'hiet : *déceler*, *établir*, *attribuer*, *diagnostiquer* (Br. *dinoñ*, *savelañ*, *ardaoliñ*, *deznauoiñ*, verboù holl kevazasoc'h eget *hennadiñ*) pe, gant ur savadur all : *rappporter*, *rattacher tout dysfonctionnement cognitif à des causes neurologiques* (Br. *daveiñ pep miarc'hwel anaoudel da arbennoù nervel*, *eren [...] ouzh [...]*).

Neuroscience. Ent diarlenn : Br. *nervskiant*. Kemplezh eo an domani-mañ. Da gentañ, a-fet anvadur : ar yezhoù a ra gant *neurologie* evit aroueziñ an arbennigiezh vezegel n'o deus ket gallet adkemer an termen-se da envel ar skiantoù o studiañ arc'hwelerezh an nerveg. E brezhoneg, en eneb, pa reer *Nervouriezh* eus an diskiblezh vezegel, e tere *Nervoniezh* evit envel studi

⁶ Un trosell war gemeradurioù Gl. *identifïer* a gaver e KIS-613, La-12, pp. 298-304.

⁷ Sl. KIS-516 – Pennaenn an arun, La-11, pp. 51-64, p. 52 pergen.

skiantel an nerveg. D’an eil, a-fet divoud : an *Nervskiantoù* a ya d’ober ur redenn eus an Nervoniezh, savlec’hiet en he c’heñver un tammig evel ma oa savlec’hiet ar Stuzegouriezh e-keñver ar Gevredadouriezh — hag arzaelet evelti⁸ : diazezet eo an Nervskiantoù war an arlakadenn meneget a-zioc’h ez eo hervezi displegadus realezh mab den dre arc’hwelerezh e neuron — alese titl levr CHANGEUX : *L’Homme neuronal*⁹ — hag e spiro an Nervoniezh un deiz — gant araokadennoù an imbourc’h — d’ober meiz war gement a zo hiziv divoud skiantoù mab den.

SOCIOCULTUREL

“La métaphore anthropologique ou culturaliste

“Certaines théories lient l’intelligence au milieu culturel des sujets en considérant, par exemple, qu’il s’agit d’une capacité d’adaptation à une *niche écologique* particulière. Le *handicap socioculturel* souvent avancé pour rendre compte de l’échec scolaire pourrait relever de ce cadre théorique dans la mesure où il postule une incapacité à s’adapter à une culture occidentale et urbaine dont la composante centrale est l’école.¹⁰”

[GE – 12 11 03] Tro hon eus bet da batouilhañ c’hoazh e lagenn an termennoù a seurt gant *socioculturel*¹¹. Mar komprenan, an aozer a ra anv eus an dilañs o devez a-fet stuziadur ar vugale o tont eus familhoù dilañset o unan dre berzh o c’hefload, eleze o saviad kevredadel, armerzhel, stuziadurel. Treiñ

⁸ Rendaoloù bras a voe e-kreiz an 20t kantved en dro d’ar *Sz. culturalism*, dreist-holl etre ar gevredadourion dalc’hiet d’ur skiant eus ar stuzegezh (d’ur *Stuzegouriezh* enta) ha bredelfennourion ’zo a nac’he gwelout eno estreget ul luskad amouiziel (ur *stuzegelouriezh*), sl. KIS-082 – Gl. **culture**, **civilisation**, La-05, pp. 50-53, p. 53 pergen.

⁹ Jean-Pierre CHANGEUX, *L’Homme neuronal*, Collection *Le Temps des Sciences*, Fayard, 1983 ; 5t. emb. Collection *Pluriel*, Fayard, 1984. Diverret eo dodad blein al levr er frazenn-mañ eus ar c’hlozadur : “L’identité entre états mentaux et états physiologiques ou physicochimiques du cerveau s’impose en toute légitimité” (p. 334) [*“Kantreizh kaer eo darbenn unded ar stadoù bredel ha stadoù bevedel hag alvezel an empenn”*].

¹⁰ Hervez R. J. STERNBERG, *ibid.*

¹¹ Sl. KIS-604 – Gl. **social**, **sociologique**, **socio(-)culturel**, La-12, pp. 263-267.

dre *sokiokulturel* evel ma rafe keneiled 'zo a ve an diskoulm aesañ kuites da zegas e brezhoneg un dornad eus al lagenn gempred ; daoust ha n'eo ket pal an kez keneiled "sevel" ar brezhoneg betek live ar galleg ? Bez' e c'haller ivez klask tremen par ar gerioù davit ar mennozioù. Un diskoulm eeun e ve *dilañs stuziadurel*. Dilañs enbroidi ar bannlevioù e Frañs a c'haller deskrievañ evel dilañs kevredadel, armerzhel, stuziadurel, h.a. ; e skritellañ a c'haller enta *dilañs kevredadel-stuziadurel*, met kement-se a ve degemer ar mesk etre savboent ar *gevredadelezh* evel lec'h an dilañs ha savboent ar *gevredadelezh* evel arbenn an dilañs ha war un dro sigotañ un displegadur politikel. Un enbroad ne oa ket dre ret gantañ un dilañs kevredadel-stuziadurel en e vro orin, azasaet ma oa diouzh ar gedvuhez o ren enni ; an dilañs zo anezhañ hepken a-geñver gant kedvuhez e vro nevez, setu perak e ve ken dik all ober anv eus un *dilañs kedvuhez* — an termen-se o talvout kenkoulz all evit an dud bet ganet en ur vro ha n'o deus ket perzh e kedvuhez ar braz eus o c'henvroiz, ar re a skriteller hiziv an ezperzhidi¹².

ANALYSE

[GE – 29 11 03] KHOMSI a veneg an "*analyse passionnante*" graet gant GOULD¹³ eus ar prouadoù evel araezioù da "vuzuliañ ar veizegezh". Daou gevatal brezhoneg zo da Gl. *analyse*. Er ster eeunañ, pa reer anv a lakaat war wel an elfennoù a ya d'ober un ergorenn, e reer gant *elfennañ* (er yezh lennegel e kaver *dielfennañ* ; hep disteurel ar verb-mañ, er yezh resis e voe dibabet *elfennañ*, keveleb Kb. *elfennu*, evit aested an deverañ dreist-holl), sk. : *elfennañ un danvez kimiiek, ar gwad* ; heñvel dra, *bredelfennañ* zo imboure'hiñ argerzhioù elfennel ar bred. En domani kefredel, pa reer arver eus ar poellata, an dezvarn hag araezadoù kemezel, e reer gant *dezzrannañ*, sk. : *dezzrannañ ur blegenn bolitikel, dezzrannañ un damkaniezh*. Amañ e ra GOULD ur studi dezvarnus eus damkanerezhioù muzul ar veizegezh, un *dezzrann* a ra enta.

RÉCEPTION, PRODUCTION DU LANGAGE

¹² Sl. La-12, p. 143.

¹³ J. S. GOULD, *La mal-mesure de l'homme : l'intelligence sous la toise des savants*, Ramsay, Paris, 1983.

[GE – 18 10 03] KHOMSI a ra anv eus an “*deux composantes, réception et production, du langage écrit*”. Gl. *produire* zo ledan kenan e steriegezh hag a-dal dezhañ ez eus lies termen brezhonek : *kenderc’hañ* (Kb. *cynhyrchu*, moarvat < *cyn- dyrchu* "ken- derc’haviñ") a verk ober mab den e kement ma lak traoù er goulou, a arverer en Armerzh, en Arz, h.a. Hollekoc’h eo Br. *dedaoliñ*, a verk kement dec’han ’zo. E domani al lavar, e c’haller ober ivez gant *dec’han* end-eeun, *ezaoliñ*, *hebiñ*, *deluzañ*, *ec’hodiñ* pe mont d’an eeunañ o kemer termen ar c’hehentiñ stlennegel : *kas* (a-gendave da *pakañ*).

[GE – 29 11 03] KHOMSI : “*prendre en compte le versant réception, autant que le versant production, du fonctionnement langagier*”. Evit distreiñ war an doare da intent Gl. *réception, production* en destenn-mañ : ent leterc’hadek e vez arveret an daou dermen-mañ, dre ziren al lavar d’ur monedone stlenn etre daou emzivizer. E studi an ankomz ez eus bet arveret leterc’hadoù heñvel : kemm a lakaer etre strafuilhoù an ezaoliñ (Gl. *aphasie motrice, Sz. motor aphasia, ataxic aphasia, aphemia, logaphasia*) ha strafuilhoù an degemer (intent) (Gl. *aphasie sensorielle, Sz. sensory aphasia, impressive aphasia, receptive aphasia*) — an ankevazasted evit doare eus an anvadoù-se a verk daou dra : diouzh un tu kemplezhded vras gwerc’helezh al lavar, d’an eil ar savet ma voe an termenou-se en un amzer ma ne oa ket c’hoazh na pellgehentiñ na stlenneg. O vont betek don an traoù, gant ar sell prederour, e stader ar poent-mañ eus gwerc’helezh al lavar : dic’hallus eo dispartiañ daou emzivizer etre unan a ro hag unan a zegemer : reiñ lavar zo en e henn degemer lavar, degemer lavar zo en e henn amparañ lavar (an emzivizout zo evel ar c’hediañ revel : piv a ro ? piv a zegemer ?) E se, pa zireer mab den d’ur c’haser-degemerer stlenn e ser kehentiñ — kement-mañ eo ar savboent a gendalc’h ar Vredoniezh da amprestañ diouzh ar skiantoù alvezel —, e c’haller disoursi mont dre leterc’hadoù stlennegel : *kas – pakañ, ec’hodiñ – enodiñ*, anez e karfed chom gant gerioù ar skiant voutin hag ar yezh voutin : *ezaoliñ – degemer* (pe *intent*). Arvarus e ve, evel ma ’m eus lavaret dit c’hoazh, mont dre al leterc’had armerzhel : *kenderc’hañ – pakañ* (*beveziñ* kentoc’h !) Mar kavez un tammig teusk ar c’houblad *kas – pakañ*, e c’hallfes ober gant *ec’hodiñ – enodiñ*¹⁴.

---

¹⁴ War se, sl. KIS-427 – Gl. *traduire*, La-10, pp. 79-81.